

Enskild motion

Motion till riksdagen 2015/16:3139

av Per Åsling (C)

Enskilda vägar

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett förenklat förfarande för att ändra andelstal i samfällighetsföreningar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av vilka enskilda vägar som bör omklassificeras till allmänna vägar och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Anläggningslagen (AL) tillkom 1974, alltså för snart 40 år sedan. Dessförinnan gällde 1939 års lag om enskilda vägar (EVL). För tätortsvägar kom EVL:s regler att gälla ända till 1998, då det genom lagändring blev i huvudsak samma regler för tätortsvägar och vägar på landsbygden. De vägsamfälligheter och vägföreningar som således bildades enligt EVL är numera samfällighetsföreningar och anläggningslagens regler gäller för att ompröva andelstalen. Trots att dessa föreningar är mellan 38 och 70 år gamla, och således borde ha helt inaktuella andelstal, är det endast cirka 11 procent av dem som erhållit nya andelstal genom så kallad omprövningsförrättning enligt 35 § anläggningslagen. Detta tyder på att den metod som lagstiftaren valt för omprövning av andelstal inte fungerar tillfredställande.

Riksförbundet enskilda vägar (REV) samlar många av de ekonomiska föreningar som är samfällighetsföreningar som medlemmar, för närvarande ca 10 000 stycken. Deras erfarenhet är att många samfällighetsföreningar istället för att välja att söka omprövnings-förrättning enligt anläggningslagen väljer att besluta om egna andelstal för de i gemensamhetsanläggningen deltagande fastigheterna. Den främsta anledningen till denna ordning tycks vara att en lantmäteriförrättning upplevs som alltför kostsam och

den nödvändiga ändringen av inaktuella andelstal sker därför i konsensus i respektive förening, utanför det regelverk som lagstiftaren angivit. Problemet med denna ordning är att föreningen lever i ovisshet om en beslutad uttaxering kan genomföras eller om någon medlem klandrar uttaxeringen till domstol. Utan uttaxeringsrätt med stöd av lag, kan föreningens skötsel av och investeringar i vägarna och de gemensamma nyttigheterna för området äventyras.

REV:s bedömning är att det finns behov hos cirka 15 000–20 000 samfällighetsföreningar med otidsenliga andelstal att ompröva sina gemensamhetsanläggningar och få aktuella andelstal. Om alla dessa föreningar skulle ansöka om lantmäteriförrättning så skulle det behövas i storleksordningen 100 lantmätare som arbetar heltid i 10 år för att ompröva dessa.

Förslag om förenkling: Finlandsmodellen

I Finland finns ett annat, enklare sätt, att bestämma andelstal i ett väglag, dvs. motsvarigheten till en samfällighetsförening. Där är det föreningsstämman som beslutar om ändring av andelstalen. Finland och Sverige har snarlik lagstiftning inom fastighetsbildningsområdet, eftersom länderna har en gemensam historia. På några punkter skiljer sig dock lagstiftningen och en av dessa är hur ändring av andelstalen i en samfällighetsförening går till. En samfällighetsförening bildas normalt på samma sätt som i Sverige genom en lantmäteriförrättning. Där bestäms vägens sträckning och standard samt vilka fastigheter som ska ha del i vägens utförande och drift. Däremot registreras inte andelstal för utförande och drift. Enligt lagen är det väglagen (föreningarna) själva som ska besluta om dessa och ompröva dem när behov uppstår och minst vart fjärde år. Därmed är det väglagen (föreningarna) själva som också ajourhåller register över andelstalen i egna system.

Enligt uppgift så fungerar det finländska systemet väl. Antalet överklaganden, vilka prövas av en kommunal vägnämnd, är inte särskilt många. En snabbenkät med svar från 39 kommuner med totalt cirka 10 000 väglag ger vid handen att endast 200 överklaganden inkommit de senaste 2 åren.

Konsekvenser

Ett genomförande i Sverige av ett förenklat förfarande vid omprövning av andelstal i samfällighetsföreningar liknande det som finns i Finland skulle leda till att samtliga gemensamhetsanläggningar som förvaltas av en samfällighetsförening inom ett år kan få legala andelstal från det att lagändringen genomförs, utan att kostnader för förfarandet uppstår.

Andelstalen i gemensamhetsanläggningarna skulle i framtiden kunna anpassas kontinuerligt efter den allt mer föränderliga värld vi lever i. De föreningar som levt med gamla inaktuella registrerade andelstal, men i praktiken haft en egen frivillig grund för medlemsdebitering, skulle genom ändringen få sin ekonomiska hantering in i det gällande ramverket för uttaxering. Detta leder till stabilitet och förutsebarhet såväl för föreningen som för de enskilda fastighetsägarna. Samfällighetsföreningens styrelse skulle själv ansvara för att föra förteckning över andelstalen för deläggande fastigheter i den gemensamhetsanläggning som föreningen förvaltar. I fastighetsregistret skulle de ofta inaktuella andelstalen tas bort, vilket indirekt innebär att ett mera tillförlitligt, aktuellt och modernt fastighetsregister kommer att finnas.

Lantmäteriets arbete med omprövningar av andelstal skulle upphöra vad gäller samfällighetsföreningar och den lediga kapaciteten kan användas för att pröva de fall då delägare i gemensamhetsanläggning är missnöjd med det andelstal som föreningen beslutat (om överprövningsrätten skall åligga Lantmäteriet).

Den privata marknad som i dag hjälper samfällighetsföreningar med beräkningar av andelstal kan fortsätta att tillsammans med Lantmäteriet ge föreningar underlag inför beslut om andelstal.

En övergång till en ordning liknande den i Finland skulle samtidigt innebära en betydande regelförändring för såväl alla samfällighetsföreningar som för berörd myndighet. Det blir också avsevärt enklare regler för berörda fastighetsägare och företag som ingår i samfällighetsföreningarna. Det faller mycket väl inom ramen för regeringens arbete med regelförenkling.

Regeringen bör därför skyndsamt se över anläggningslagens bestämmelser i syfte att förenkla förfarandet vid förändring av andelstal i samfällighetsföreningar.

I samband med en sådan översyn bör också frågan om omklassificering av enskilda vägar till allmänna vägar hanteras. Trafikverket bör därför få i uppdrag att utreda vilka enskilda vägar som har funktionen som en allmän väg eller nyttjas av andra än andelsägarna i sådan omfattning att de bör vara allmänna.

Per Åsling (C)